

ETO: 81'271.12
81'271.16
681.324Internet
DOI: 10.19090/hk.2018.1.101-119

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

SZÜTS Zoltán

Zsigmond Király Egyetem
Kommunikáció- és Művelődéstudományi Tanszék
Budapest, Magyarország
szutszoltan@gmail.com

TÖRTELI TELEK Márta

Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola
Magyarkanizsa–Martonos, Szerbia
tmarta@stcable.net

NORMA ÉS SZABADSÁG A NETNYELV TALAJÁN

Norms and Freedom in the Net Language

Norme i slobode u jeziku interneta

A tanulmány arra fókuszál, hogyan alakul az írott nyelvi norma presztízse az internetes kommunikációban, hogy ez a nyelvi szubkultúra hogyan hat a nyelvhasználat s azon keresztül a nyelv alakulására, fejlődésére. Az internetes nyelvre alapvetően jellemző a „nyelvi ökonómia”, amely egyfajta írásbeli szleng kialakulását eredményezi. A dolgozat rávilágít arra, hogy ennek milyen formáival találkozhatunk az internetes kommunikáció során. Választ kaphatunk arra a kérdésre, miben nyilvánul meg az „egyénieskedő” internetes helyesírás. Az írott szöveg paralingvisztikai hiányosságaiából fakadóan a metanyelv, a mimika hiányában a mondandónk érzelmi részét mosolyszimbólumok segítségével fejezzük ki. Egyre inkább annak lehetünk tanúi, hogy az e-mail- és a chatszövegekben az íráskép és az írásmód a beszélt nyelvi megnyilatkozások fonetikai megjelenését próbálják meg ábrázolni. A netnyelv képiessé válása, melynek megvannak a maga jelentéstani és nyelvtani ismérvei, szemmel látható. Egy sajátos metaforikus nyelv van születőben. Korunk írásbeliségét a szöveg megszokott képeinek és világának a megszűnése és végső soron egy új, univerzális nyelv megszületése jellemzi. Már csak az a kérdés, hogy az új nyelvi normák követése során vajon alkotó módon ki lehet-e használni a digitális kommunikáció nyújtotta lehetőségeket

a nyelvi vitalitás, a nyelvi sokszínűség és a kreatív nyelvhasználat terén, vagy a netnyelv negatív módon hat a nyelv fejlődésére, és valóban értékvesztéssel jár-e.

Kulcsszavak: netnyelv, nyelvi norma, szabadság, kreativitás, „nyelvi ökonómia”, metaforikus nyelv, univerzális nyelv

Bevezető

A felgyorsult világban mindenki minél gyorsabban és egyszerűbben akar közölni dolgokat. Ez formálja a nyelvi kifejezőmódot, az önkifejezést. Az írott szöveg egyre inkább a kép, a látvány kiszolgálója, ami leginkább a közösségi oldalakon, webkettes vagy azonnali üzenetküldő szolgáltatásokon érhető tetten. Ha pedig a mondanivalót kiegészíti a képiség, vagy akár a látványé a főszerep, akkor az írott szövegek is szükségszerűen módosulnak, például egyszerűbbé, összefogottabbá válnak, telítődnek deiktikus elemekkel. Az aktív felhasználók megtanulnak képre/képhez szöveget írni. Ennek talán a Facebookon terjedő képes-szöveges mémek a legjobb példái (Bódi 2015).

Hipertext környezetben (internetes környezetben) olvasásunk is inkább felgyorsul, intenzív és nem extenzív stratégiát követ, azaz jellemzővé válik az internetes környezetben megjelenő szövegek átfutásos, szkennelő olvasása (Krug 2008). A hiperlinkes és a hipertextuális szövegek nem lineáris, hanem globális szövegbefogadási stratégiát követnek. Kiemelt szerepet kap a grafikus felhasználói felület, s ebben a világban a képolvasás, a vizuális orientáció dominál (Bódi 2010). Ez a grafikus környezet a lineáris olvasástól eltérő olvasási módot implikál. A fejlett képalkotó eszközökkel rendelkező infotechnológiai eszközök világában a vizuális információk megfejtése a szövegértési képesség új dimenzióját nyitja meg. Eközben a képi közlés (a vizuális információk), a szövegtagoltság, a tipográfiai eszközök, jelek szerepének figyelembevétele a szövegjelentés megértésében lényeges szerepet játszik (Törteli Telek 2016).

Az írott szöveg jó megformálása iránti igények csökkennek, az infokommunikációs környezetben íródó szövegek könnyen szerkeszthetőek, ezért az alkotásuk is kevésbé fegyelmezett, mint a hagyományos szövegalkotás alkalmával. Gyakran követünk el hibákat az informatikai szövegalkotó eszközök használata során, és toleránsabbak vagyunk az ebben a környezetben megjelenő szövegek megformálásával szemben. Ebben a közegben óriási szerepet kap a meggyőzés, a rábeszélés: a retorika jelentősége emelkedik, ugyanis a retorikai műveltség és vitakultúra nélkül nem lehet igazán hatékony a virtuális környezet szereplőinek a kommunikációja (Bódi 2010). Ezekben a helyeken vita, véleménycsere, interakció, azaz párbeszéd zajlik, és ehhez feltétlenül szükséges a

retorikai műveltség. Az interaktív online felületen kemény véleményütközések alakulnak ki, és a vitakultúra mellett a véleményvezérek szerepe is igen erős.

Az elmúlt négyszáz évben a magyar nyelv alapvetően összetartó fejlődést mutatott, s ennek eredményeként létrejött a köznyelv, az irodalmi nyelv. Az elmúlt időszakban azonban ellentétes, széttartó mozgás indult el. Az irodalomban megjelenő „trágárság”, majd pedig az „ifjúsági” nyelv, a szleng, ezt követően pedig a bulvár- és világhálós hatások a nyelvben hangtani, nyelvtani, szókészlet-tani és természetesen pragmatikai (nyelvhasználati) változásokat indítottak el. A nyelvészek pedig adósak maradtak a válasszal, a stratégiával (Balázs 2011). Mindenesetre a nyelvészek, a közvélemény aggódik a nyelv jövőjéért.

Az infokommunikációs környezetben végzett kutatás során több kérdés is felmerülhet bennünk. Mint például az, hogyan hat az internet a nyelvhasználatra. Felvetődik, hogy vajon milyen jelenségek (rövidítések, lexikai kölcsönzés, interferencia) vannak jelen az internetes nyelvhasználatban. Valamint az sem mellékes, hogyan hat az internet az anyanyelvoktatásra (főleg kisebbségi környezetben).

Az online környezet nyelve

Általánosan elfogadott tény, hogy nyelvünk a gyorsabb kommunikáció érdekében, alapvetően az IKT hatására, a jelenben jelentős változásokon megy keresztül. Az általános közvélekedés szerint az internet a felhasználók nyelvhasználatára több szempontból is negatív hatással lehet. Egyrészt ezzel összefüggésbe hozható a szövegértés romlása. Ha generációs szempontból nézzük a kérdést, akkor az online médiában megjelenő, romlásra keresztülment szövegek befogadása a fiatalok nyelvi kifejezőképességének szegényedéséhez is hozzájárul, hiszen az interneten fellelhető szövegek nagy része nem mondható igényesnek, választékosnak. Ma ez a nyelvi szubkultúra nagyon is hat a nyelvhasználat s azon keresztül a nyelv alakulására, fejlődésére. Sokak szerint egyelőre ezen a területen az értékvesztés tűnik erősebbnek az értékteremtéssel szemben. Ahhoz, hogy eldönthessük, mindez a feltételezés valóban helytálló-e, górcső alá kell vennünk az internetes, gyakran közösségi média nyelvhasználatának legmarkánsabb jegyeit, jellegzetességeit. Sőt, ezt követően az eddigi kutatások fényében szükséges teljesebb, reálisabb képet kialakítanunk az adott jelenségről.

Azt már előljáróban megállapíthatjuk, hogy a digitális közeg egyfajta új nyelvviséget hoz létre; internetes nyelvhasználatunkat ugyanis egyre inkább az élőbeszéd közvetlensége, egyfajta hevenyészettség jellemzi. Megfogalmazásainkban

egyre inkább megjelennek a beszédre jellemző elemek, úgy kezdünk írni, mintha beszélnénk, és kevésbé ügyelünk a szabatos stílusra, azaz a gyorsaság kritériuma felülírja a minőség kritériumát.

A netnyelv jellegzetességei

Az internet új nyelvet, szabályokat és új nyelvi normákat generál, ám az lényegesen eltér a hétköznapi nyelvi normától (Buda 2011). Az internetes kommunikáció alakuló szabály- és normarendszere a külső, interneten kívüli nyelvközösség és a hagyományos irodalmi írásbeliségre alapuló köznyelvi normarendszer szinte teljes kizárásával, az internetes közösség önszerveződésével, belső egyetértésével alakul ki (Bódi 2004a). Mintha csak csoportnyelv alakulna, mely a beavatottak, az azt felhasználók, alkalmazók számára válna leginkább érthetővé és értékelhetővé.

Az e-retorikához sorolható másodlagos írásbeliség általános (orto)grafikus jellemzői: 1. a helyesírástól eltérő formák használata, rövidítések, grafostilisztikai jellemzők, kreatív (egyéni) írásmód. Az e-retorika egyes műfajait szövegtani szempontból jellemzi még: a minimális elliptikus mondat, rétegenyelvi (főleg szleng, esetleg nyelvjárási) kifejezések, a beszélt nyelvre jellemző elemek (partikulák, indulatszók), játékos, kreatív nyelvhasználat (Érsok 2004). Ez a kreatív írásmód az internetfelhasználók számára lehetőséget ad személyiségük kifejezésre juttatására. Az önkifejezés sajátos módja ez, a tömegből való kiemelkedése (egy-egy pillanatra); majd pedig ezen nyelvi jelenségek víruszerű terjedése figyelhető meg.

A digitális interakcióban a szöveget a lehető leggyorsabban gépeljük be, és éppen csak annyira dolgozzuk ki, amennyi még nem korlátozza a megértést a befogadói oldalon. A szövegalkotó egyetlen érdeke az, hogy könnyen érthető, egyértelmű formájú, jelentésű szöveget alkosson. Gondolatait minél tömörebben és rövidebben próbálja közvetíteni annak érdekében, hogy az adatbevitel folyamatosságát és gyorsaságát ne akadályozza.

Az előzőek alapján mondhatjuk, hogy az internetes nyelvre alapvetően jellemző a „nyelvi ökonómia”, amely egyfajta írásbeli szleng kialakulását eredményezi. Ez úgymond a karakterekkel való takarékoskodást jelenti, abból a célból, hogy a kommunikáció minél gyorsabban, gördülékenyebben és hatékonyabban folyhasson a felhasználók között (Balázs 2005). Ennek különböző formáival találkozhatunk az internetes kommunikáció során: 1. a szó eleje és vége alkotja az újonnan létrehozott szóalakot, 2. szavak kezdőbetűiből álló rövidítések, 3. szótagok és összetételi tagok kezdőbetűikkel való rövidítése,

4. számok és betűkombinációk, 5. kétjegyű mássalhangzók kihagyása, pongyola kiejtésű alakváltozatok, 6. összeolvadásos formák, 7. egy-egy szó vagy toldalék jellel való rögzítése (pl. +6ott 'meghatott'), 8. angol nyelvi szavak stb. (Bódi 2004a, Laczkó 2007). Az ilyen jellegű szöveg láttán az idősebb generáció tagjai berzenkednek, szörnyülködnek. Egyértelműen nyelvromlást, a nyelvet veszélyeztető folyamatot sejtenek.

A leírások sokaságát tovább elemezve feltűnik, hogy Kruzslicz Tamás teljesebb képet alkot az internetes nyelvről. Kifejti, hogy pragmatikai szinten a spontán írás jellemzi ezeket a kommunikációs folyamatokat. Gyakran találkozunk ugrásszerű fordulóváltásokkal, és nézőpontváltás is történhet. Grammatikailag meghatározóak a redukált formák, rövidítések, szóösszevonások, összességében egyfajta redukált grammatika, valamint egyéb beszélt nyelvi formák és személytelen szerkezetek figyelhetők meg. Formailag meghatározóak a helyesírási változások, a fonetikus írásmód és az erőteljes ikonizáció. A szerző a digilektus szókincsének bemutatásakor a különböző, elterjedt szóképzések minél teljesebb palettáját próbálja nyújtani. A magyar szavakból képzett rövidítéseket, a magyar hangrendszerhez jól illeszkedő angol eredetű, hangulatfestő származékokat, angol mozaikszavakat, magyar, becézett szóalakokat, ill. angol rövidítések alapján keletkező, de a beszédben magyar magánhangzókkal kiegészített alakokat említ (Kruzslicz 2013).

Ha megnézzük ezt a felsorolást, a listán olyan szavakat, szóalkotási módokat találunk, amelyekkel már mi is találkozhattunk a világhálón, gyakran a bloggerek, civil újságírók vagy éppen a közösségi médiában aktív felhasználók szövegeiben, de mi magunk is alkalmaztuk egyiket-másikat, szinte mindegyiket.

Az új kultúrát jellemző jelentéstani tömörítés az új nyelvi elemek megjelenése mellett egyúttal a meglévők eddigiektől eltérő használatához is vezet. Bizonyos kifejezéseink jelentéstartománya kiszélesedik, újabbnál újabb fogalmi kapcsolatokat ölelve fel. Ily módon összetettebbé válik a jelölt fogalmát magában foglaló és alapvetően különböző kommunikációs helyzeteket megjelenítő fogalmi viszonyok képzettársítási hálózata is. Ugyanakkor a netnyelv képiessé válása, melynek megvannak a maga jelentéstani és nyelvtani ismérvei, szemmel látható (Szécsi 2015). Ezek a jelentéstani változások mindenképp újat hoznak számunkra, az online világ aktív résztvevőinek.

Grammatikai szempontból is a beszélt nyelvi formák túlsúlya érhető tetten: kevesebb az elvont főnév, több a ragozott igealak, nagyobb arányban találunk személyes formákat (pl. névmások). A jelentést csupán árnyaló módosítószavak

és kifejezések is gyakoribbak. Az összevont beszélt nyelvi formák megcsontosodott formaként e nyelvhasználati mód rögzült elemeivé váltak. Ugyanez vonatkozik a rövidítésekre is, melyek műfaji határokon is átlépve a teljes elektronikus nyelvet jellemzik, uralják (Andó 2010). Az internetes kommunikáció sebességének növelésével a résztvevők célja a közvetlen emberi beszéd reprodukálása. Az eszköz sebességének korlátai ezt gátolják, amit a nyelvhasználók úgy próbálnak legyőzni, hogy üzenetírás és -küldés közben időt spórolnak: főleg a rövidítésekkel, de egyéb módokon is. A szlengre jellemző rövidítések, szócsonkok főként akkor kerülnek be szövegeinkbe, ha sürgős üzenetváltás történik; szerepet kap a szlenges fogalmazásmód, mely esetenként a szöveg egészét, máskor csak egy-egy részletét uralja (Molnár 2014).

Az IRC nyelve a szófaji megoszlások szempontjából is a beszélt nyelvhez áll közelebb, vagyis joggal sorolható a koncepcionálisan szóbeli műfajok közé. Az ígék magas előfordulási aránya mellett a névmások magas aránya is beszélt nyelvi sajátosság. A főnevek összes előfordulási aránya szintén viszonylag magasnak mondható, ami majdnem azonos a Nagy Ferenc által vizsgált értekező prózabeli aránnyal.

A névmások gyakori előfordulása – az írott nyelvhez viszonyítva – a kommunikációs helyzettel magyarázható. A kontextus segít egymás gondolatainak megértésében, így a jelenségek megnevezése helyett a deiktikus kifejezések használata is elegendő. A deiktikus kifejezések jelentésüket a kontextusban nyerik el, fontos szerepet játszanak a helyzetre való utalásokban. Emellett az interakciós mondatszók fontos szerepet töltenek be a társalgás szervezésében. Ugyanakkor a chat dialogikus jellegéből adódóan szükségszerű a kérdő névmások gyakori használata is (Érsok 2007). A kérdő névmással személyre, dologra, tulajdonságra, mennyiségre kérdezzük. Valójában a kérdés, tudakozódás szófaja, amelyre a mindennapi kommunikáció során gyakran van szükség, így az írott beszélt nyelvben is természetesen sokszor előfordul. A beszéd időhöz kötött, dinamikus és mulékony; többirányú, azaz dialogikus jellegű, ezzel magyarázható a névmások és a határozószók többszöri előfordulása a netnyelvben.

Balázs Géza *Nyelvkultúránk az ezredfordulón* című könyvében a következőképpen csoportosítja az „egyénieskedő” internetes helyesírást: 1. magyar szavak pongyola helyesírása, 2. magyar szavak leegyszerűsített írása, elsősorban számjegyek segítségével. A harmadik eljárás a magyar szavak idegenesen történő leírása (pl. fexik) (Minya 2011).

Láthatjuk tehát, hogy a témával foglalkozó nyelvészek körvonalazni próbálják az internetes szövegek nyelvi jellegzetességeit, a legszembetűnőbb jegyekre

fókuszálva. Megállapítják, hogy az interneten az írás és a beszéd kommunikációs műfajainak sajátos keveredése figyelhető meg, ugyanakkor a különböző internetes műfajokban különbözőképpen, de határozottan a beszélt nyelv bizonyos sajátosságai felé közelítenek. S ezek a kommunikációs formák a nyelvészek számára is új kutatási irányvonalakat jeleznek.

Bódi Zoltán például kiemeli, hogy írott szövegeinkben a metanyelv, a mimika hiányában a mondandónk érzelmi részét a mosolyszimbólumok segítségével fejezzük ki. Egyre inkább annak lehetünk tanúi, hogy az e-mail- és a chatszövegekben az íráskép és az írásmód a beszélt nyelvi megnyilatkozások fonetikai megjelenését próbálják ábrázolni, vagyis az írott beszélt nyelv a megjelenési formájával, látványával is üzenetet közvetít, üzen az olvasónak, szövegértésre készítette őt. Más jelölések is előfordulnak az elektronikus levelezésben és a chaten, például a kiemelendő szavakat gyakran a szó előtt és után aláhúzással jelölik meg. A csupa nagybetűvel szedett szó vagy szövegrészlet fokozott emocionális tartalmat hordoz, az ilyen szövegrészlet a beszédben kiabálásnak felel meg (Bódi 2004b).

Kis Ádám tovább árnyalva a felvázolt képet, szintén azt állítja, hogy a metakommunikációs eszközök hiányoznak az írott beszélt nyelvből. Ezekből hármat sorol fel: 1. a közös tér (észleleti/akusztikus), 2. bizonyos kísérőjelenségek (gesztusnyelv, arcjáték), modulációs eszközök (hangerő, hanglejtés stb.) (Kis 1997). Ennek köszönhetően jelennek meg az internetes kommunikációban többek között a mosolyszimbólumok vagy emotikonok, amelyek néhány alapváltozatból és végtelen számú egyéni változatból állnak.

Smiley-k és emoji-k

A képernyőre leírt szöveg sokkal többet elvisel, magában hordozza a szlen-gesedés ígéretét, hiszen megengedi az emotikonok és emoji-k használatát. Balázs Géza (2007) összefoglalása szerint a másodlagos írásbeliség jellemzői a rövidség, a hevenység, a jelzésszerűség vagy éppen a sajátos grafikus (képi) megoldások elterjedése. Hasonlóképpen korunk írásbeliségét meghatározza a szöveg megszokott képének és világának a megszűnése és végső soron egy új, univerzális nyelv születése.

A virtuális konverzációban elégtelennek bizonyultak az írott forma modalitását jelző írásjelek, megjelentek a szupraszegmentális hangeszközök funkció-

ját és az arc kifejezések, gesztusok szerepét helyettesítő jelek, az ún. smiley-k vagy emotikonok (Andó 2010). Salló Szilárd kutatása is alátámasztja azt a nézetet, hogy a hangulatjelek fontos kiegészítő elemei az interneten publikált tartalmaknak. A hangulatjelek nagyon is népszerűnek bizonyulnak a felhasználók körében, főképp azok, amelyek gyorsan, egyszerű karakterkombináció segítségével előhívhatók. Salló is megerősíti, hogy a smiley-k iránti igény az írott szöveg paralingvisztikai hiányosságából fakad. Azt is megjegyzi, hogy a smiley-k mindig a szöveg részeként jelennek meg, hangsúlyozzák, megerősítik az őket megelőző gondolati egységeket. Önmagukban nem indokolt az alkalmazásuk. Jelentésükre a kommunikációs kontextusból következtethetünk (Salló 2011). Ezzel magyarázható, hogy egy-egy animált emotikonhoz a standard jelentés mellett többjelentés is társulhat, de ez csakis kép és szöveg viszonyából olvasható ki. Ez pedig már a szövegértés újabb fokozatát követeli meg, az értelmezés újabb területére vezet el bennünket, hiszen a kép és a szöveg együttes megjelenése újabb jelentést generál.

Lancházi az emotikonok kialakulásának magyarázatáknak az érzelmek posztmodern kori felértékelődését nevezi meg. Az emotikonok végtelen sok egyéni változatban jelenhetnek meg, de az alapváltozatok a leggyakoribbak. A smiley-k a következő érzelmek kifejezésére alkalmasak: indulatosság, elégedetlenség, boldogság és vidámság, türelmetlenség, gúny. Ugyanakkor az alkotóelemek variálására, halmozására korlátlan egyéni lehetőség nyílik, amivel élnek is az internetet használók (Bódi 2004c). A mosolyszimbólumoknak megfigyelhető egyfajta fejlődése. Ez a fejlődés grafikailag értendő. Az emotikonok összetettebbé válnak, a legújabbak már nem csupán képek, hiszen hangot is adnak, hangfonetikai eszközök alkalmazásával teszik egyedivé a szövegek tartalmát (Salló 2011). És itt merül fel a kérdés, hogy vajon a nők vagy a férfiak élnek-e gyakrabban ezzel a kifejezésmóddal? Melyik nem érzelmesebb?

A kérdésre Witmer és Katzman ad választ. Az emotikonokat, grafikus jeleket vizsgálva megállapították, hogy a nők szignifikánsan több ilyen alkalmaznak a társalgás során, így ezek gendermarkereknek is bizonyultak. Mindez összefüggésbe hozható azzal a sztereotípiával, miszerint a női beszéd érzelmileg telítettebb, mint a férfi (Witmer–Katzman 1997). Squires rámutatott, hogy a nők az internetes kommunikáció már létező elemeinek használatában hagyománykövetőbbek, míg az olyan új elemeknél, mint a mosolyszimbólumok, inkább innovatívabbak. A kutatásokból mindenesetre az derült ki, hogy a vizsgálatok jó része a számítógépes kommunikáció és gender összefüggésében a különbséghipotézisre helyezi a hangsúlyt, és a kérdésfeltevéseit ebben a kontextusban

fogalmazza meg (Squires 2005). Ezek a markáns különbségek a mindennapi chatkommunikációban, sőt az SMS-nyelvben is megnyilvánulnak.

Megengedőbb olvasatok szerint az emojik kreatív kifejezési formák, és nem az alfabetikus írás és nyelv veszélyeztetői. Az emojik így nem megsemmisítik a nyelvészeti tradíciókat, sokkal inkább egy nemdiskurzív nyelv felé vezető kaput nyitnak tágra, és emlékeztetnek minket, hogy az írásnak mindig is lesz egy vizuális komponense. Mivel az emojik diskurzusát a használatukon keresztül, például a közösségi média használata során lehet megismerni, csak azok, akiknek van hozzáférésük a technológiához, képesek erre. Ilyen formában az írás immár nem csupán egy egyszerű kognitív folyamat, hanem egy fizikai aktivitás is, látható produktumot hoz létre, melynek határozott fizikai karakterisztikái vannak (Lebduska 2014).

Ezen karakterisztikák pedig operációsrendszer- és gyártó(készülék)-függők (szemben az emotikonokkal, melyek karakterekből állnak össze). Ily módon újra távolodunk a sztenderdizációtól és normától (Szűts 2016). Lépten-nyomon az egyediség, a kreativitás kifejeződésének lehetünk tanúi. Azt láthatjuk, hogy az egyes nyelvközösségek kommunikációs képessége nem csupán a születésük óta elsajátított, úgynevezett sztenderd nyelvre korlátozódik. A keletkező új nyelv, a netnyelv át van itatva nem sztenderd nyelvi elemekkel.

Szintaktikai jellegzetességek

A nyelvi szinteket követve, az írott beszélt nyelvnek szintaktikailag az egyik legfontosabb jellemzője, hogy nem (vagy ritkán) találunk jól kidolgozott, több tagmondatból álló alárendelt összetett mondatot (Andó 2010).

Érsok Nikoletta kutatása alapján a szövegben túlsúlyban vannak az egyszerű mondatok. A mondatok 75%-a egyszerű, és csupán 25%-a összetett. A tagolatlan és a hiányos mondatok aránya is magas: az egyszerű mondatok egyharmada tagolatlan vagy hiányos mondat. Logikátlan, csapongó mondatszövések, a mondatok többszöri, többféle elkezdése, olykor egész főmondatok kihagyása és csupán rámutató szóval való jelzése is jellemző. Ugyanakkor a technikai feltételek a szokásosnál is rövidebb fogalmazásra sarkallják a felhasználókat, a mondatok átlagosan öt-hat szóból állnak (Érsok 2007). A chatkommunikáció töredékessége, szaggatottsága a beszélgetésekre emlékeztet. Ugyanakkor a chatnyelv rengeteg elliptikus mondatot tartalmaz. Az elliptikus szerkesztésű mondatok gyakori alkotóelemei a párbeszédnek.

Az internetes műfajok műfajspecifikus jellemzői

Az internetes nyelvhasználatról általánosságban kevés állítást lehet megfogalmazni, inkább egyes kommunikációs műfajok nyelvhasználatáról lehet konkrétumokkal szolgálni (Bódi 2004b). A netes műfajok jellemzői nem általánosak. Önálló szabályai vannak a különböző műfajoknak (persze az átáramlás, a kiáramlás is megfigyelhető), másképp írunk a főnökünknek, mint a barátunknak. Minél személyesebb és intenzívebb az interakció a neten, annál erősebben alkalmazzuk a netes nyelvhasználat előzőleg már felsorolt, ismertetett szabályszerűségeit. Vagyis a teljes netes kommunikációs környezetre érvényes nyelvváltozat nincs, csupán az egyes kommunikációs műfajoknak vannak jellemző nyelvhasználati normái és szokásrendszerei (Bódi 2015).

Bódi Zoltán szerint szabályokat csak műfajonként határozhatunk meg. Például a blogok műfaji alapjellemezője a szabadság, a kötöttségek relativizálása, szubjektív értelmezése és sajátos alkalmazása. A blogok nyelvezetére tehát jellemző, hogy igen sokféle, igen funkcionális. Mint a legtöbb interaktív netes műfajra, jellemző rá az írott beszélt nyelv. A szövegeket az azonnaliség igényével, gyorsan, minél hatékonyabban, így aztán a hagyományos írásbeli törvényszerűségek kreatív kezelésével alkotják. Ezzel érik el, hogy minél egyszerűbben, minél kifejezőbb szöveget alkossanak (Bódi 2010). Mint a legtöbb interaktív netes műfajra, a blog nyelvére is jellemző, hogy a hagyományos kodifikáció a blogger és a blogos közönség önszabályozó folyamatának eredményeképpen relatívvá válik. A virtuális környezet szabályainak mentén formálódnak a tárgyi valóságból örökölt normatívák, mintázatok.

A nyelvészek általánosságban úgy vélekednek, hogy kirajzolódnak a műfajspecifikus grammatikai és szövegtani sajátosságok, amelyek egyelőre nem lépnek túl a csoportnyelv keretein belül. Ezen túl pedig úgy gondolják, hogy ez a nyelvhasználat még rendszerbeli változásokat nem indított el, ugyanakkor a helyesírást és a stílust tekintve már megfigyelhető az eddig megszokott és betartott normák, illetve például a hivatalos levelekben a szigorú kötöttségek oldása.

A netnyelv hatása

Az interneten, valamint a médiában használt társalgási nyelvvel elegyítve egyre gyakoribb a szleng elemeinek megjelenése, ami hatással lehet az emberek, különösen a fiatalabb generáció nyelvhasználatára. Többek között ezért válnak napról napra érdekesebb kutatási tereppé a digitális kommunikáció és hírszerzés eszközei nyelvészeti szempontból.

Vajon milyen hatással van a média és a bárhol elérhető internet a fiatalok nyelvhasználatára? A hasonló kérdéskörben vizsgálódó tanulmányok legtöbbszörében arról olvashatunk, hogy a kutatók véleménye szerint nincs negatív befolyással, ugyanis mire rendszeres internethasználókká válnak, már stabilizálódik helyesírásuk, s legfeljebb a szókincsük gazdagodhat. Többen érvelnek amellett, hogy nem az internet által létrejött radikális újításról van szó, hiszen például iskolai levelezésekben mindig is használatos volt a szleng, sőt, rövidítésekkel, szójátékokkal jóval a posztmodern kor előtt is éltek (Szabó 2012).

A nyelvészek részéről valóban gyakran éri kritika a XXI. századi embernek természetesnek, mindennapinak tűnő, sőt a kommunikációt megkönnyítő nyelvhasználati formát, a netnyelvet. Túlzottan innovatívnak értékelik. A képnyelv és szónyelv integrációja által keletkező nyelvet, a nyelvi kreativitás eddig ismeretlen mintázatait sokan elítélik.

Azonban már Kazinczy kortársai is alkalmazták chatelésre jellemző technikát, holott ők még tollal írtak. A netkorszakot megelőző szövegekben, főleg iskolai vagy magánjellegű jegyzetekben figyelhetők meg rövidítések, a számok és betűk egybeolvadása, valamint az élőbeszédet imitáló írásmódok (Szabó 2012). A különbség, ami észrevehető az akkori és a mostani nyelvhasználat között, az az, hogy akkoriban a számokat latinul kellett olvasni (8ber = october), a mai fiatalok internetes kommunikációjára pedig az angol nyelv van hatással, például: „jó8 mindenkinek!” (jó8 = jó éjt) (Kiss 2012). Az internetes nyelvhasználat sajátjának, termékének tekintett rövidítések tehát nem új alkotások, hiszen évszázados múltra tekintenek vissza, csak a megszokott ötletekre épülő nyelvi divatok változnak.

A XIX–XX. században meglehetősen sok szlengelem beemelése és az élőbeszédet imitáló írásmód jellemezte a regények és az elbeszélések egyes részeit, főképp a karakterek között zajló dialógusokat, de a szerzők címadásától sem álltak távol a mai digitális nyelvhasználatra jellemző formák. A számok és a betűk kombinálásával leírt szavak stb. tehát már jóval az internet megjelenése előtt is használatosak voltak, de az internet, valamint a média nagyban hozzájárult elterjedésükhöz (Szabó 2012). Az egyéni ötletek rövid idő alatt söpörnek végig az információs szupersztrádán, és épülnek be számtalan internethasználó megnyilatkozásaiba, nyelvi eszköztárába.

Íme néhány kutatás eredménye, melyek az internetes nyelvnek a köznyelvre, a nyelvhasználatra kifejtett hatását igazolják. A változás szemmel látható, ugyanakkor törvényszerű is, azaz a nyelv mozgása állandó.

Porkoláb Ádám állítja, hogy paradox módon az ifjúsági és az internetes nyelvhasználatban a hagyományos értelemben vett, kodifikált írott nyelvi norma

(helyesírás) alacsony presztízszűnek, néhol stigmatizálónak tekinthető. Ez pedig azzal magyarázható, hogy az elmúlt tíz–tizenöt évben jelentős és mélyreható átalakulás következett be az ifjúság nyelvhasználatában. Ennek oka főleg az internet előretörése, illetve az okostelefonok víruszerű térhódítása, a személyes kapcsolatok szerepének lassú, de fokozatos háttérbe szorulása (Porkoláb 2015). Az adott minta a fiatalok előtt mintegy követendő mintaként lebeg.

Manapság az ifjúság nyelve és az internetes nyelvhasználat egymással kölcsönhatásban van, köztük oda-vissza hatás figyelhető meg. Ugyanakkor a fiatalok a nyelvhasználatukban is idegenkednek a normától, s a csoporton belüli kommunikációban ügyelnek arra, hogy „ne lógjanak ki a sorból”. Részükről a normaszegések egyrészt az idősebb nyelvhasználók normakövetőbb beszédmódjától való elkülönülés, illetve az önkifejezés szándékával keletkeztek (Porkoláb 2015). Vagyis az adott írásmód terjedésének háttérében lélektani okokat fedezhetünk fel. A korcsoportjukhoz tartozás erős vágya motiválja a fiatalokat.

Buda Zsófia kutatásában rámutat, hogy a fiatalok nyelvi kifejezőkészségét jelentősen befolyásolja, hogy mennyi időt töltenek a számítógép előtt, illetve mennyit használnak a csevegőforumokat, ahol a gyorsaság miatt specifikus nyelvhasználat alakult ki, amely nagymértékben eltér a valós, köznyelvi normától. Megállapítja, hogy azok, akik többet használnak a kapcsolattartás e formáit, nagyobb eséllyel alkalmazzák a „másodlagos szóbeliség” nyelvi sajátosságait hivatalosabb, irányítottabb fogalmazásokban, valamint az élőbeszédben is (Buda 2011). A vizsgálat igazolta azt a feltevést, mely szerint az internethasználat növekedésével a fiatalok fogalmazáskészsége jelentős mértékben romolhat.

Simon Viktória is igazolja, hogy a fogalmazások vizsgálata során bebizonyosodott, kódkeverés van az internetes nyelvhasználat formálódó normái és a hagyományos nyelvi-helyesírási szabályrendszer között. Beigazolódott továbbá az az előfeltevés, miszerint a kódkeverés elsősorban és leglátványosabban a kötetlenebb, lazább, oldottabb kommunikációs szituációkban alkotott megnyilatkozásokban jelenik meg. Tévesnek bizonyult viszont az az előfeltevés, miszerint a kódkeverés megvalósulását az internetes nyelvi közegben eltöltött idő és az internetes nyelvhasználat befolyásolná. Kódkeverés akkor jön létre, ha a hagyományos helyesírási szabály nem eléggé rögzült, illetőleg akkor, ha a helyesírási szabályzat viszonylag megengedőbb (például a központosítás esetében) (Simon 2014).

Jól körvonalazható, hogy az egyre fiatalabb generációknál erősödik az elektronikus média hatása nemcsak kulturálisan, de szóhasználatukban is, ahogyan ezt a Kruzslicz Tamás által végzett kutatás bemutatja, illetve általánosságban

nyelvi változás figyelhető meg, amelyet egyes kutatók egyenesen történelmi változásként mutatnak be. Az internetes nyelvhasználat, illetve az angol nyelvi befolyás egy sajátos „kevertnyelviséget” hozhat létre, amely a kommunikáció minden színterén megjelenhet (Kruzslíc 2013).

Az igazság talán az, hogy az internetes-mobilos kommunikáció, valamint a média hatással van a nyelvhasználatra, de az is biztos, hogy nem egy forradalmian új nyelvváltozatról van szó. Az internet tere így újabb utat nyitott a kreativitás előtt, „megalkotta” saját szlengjét, újraértelmezésekkel, idegen nyelvekből, valamint más szlengtípusokból származó elemek beemelésével és új szavak kreálásával élve, de nem kitaposatlan terepen.

A helyes nyelvstratégia, avagy a netnyelv védelmében

Figyelembe kell vennünk azt a szociolingvisztika alaptételeként elfogadott elvet, miszerint a nyelv társadalmisága éppolyan természetes, mint a társadalom nyelvisége (Péntek 1998). Ennek jegyében a chatkommunikáció (és tágabb értelemben az összes elektronikus kommunikációs műfaj is) a verbális interakcióban megjelenő szerepek és a nyelvhasználat által alakuló pozíciók kiemelt társas funkciójának szem előtt tartásával jellemezhető (Andó 2010). Vagyis az internetes nyelvhasználat során, különböző beszédhelyzetekben a netnyelv létjogosultsága egyértelmű és szükségszerű. Sőt, azt sem felejthetjük el, hogy a nyelvi rendszer nem állandó; az élőnyelv változásai alakíthatják, formálhatják. Ez pedig természetes folyamat, melyre a nyelvfejlődés számtalan példával szolgál.

Az anyanyelvi órának mindenképp foglalkoznia kell ezzel a témával, kiemelt nevelési célnak a médiatudatosságot tekinthetjük, azaz a különböző digitális és hagyományos eszközök, színterek elkülönítését és az ezekhez tartozó kommunikációs formák tudatos használatát. Az iskola feladata leginkább az, hogy rámutasson a kommunikáció szabályszerűségeire, bemutassa a nyelv különböző tulajdonságait, így segítsen elkerülni a különböző színtereket összemosó, nem tudatos nyelvhasználati problémákat (Kruzslíc 2013). Ezáltal talán elkerülhető a helyes-helytelen, jó-rossz érték kategóriák elhangzása a nyelvhasználatot illetően, ugyanis sokkal célszerűbb az a tanári viszonyulás, amely tudatosítja a tanulóknak, hogy a nyelvváltozatok különböző színterekhez kötődnek, és bizonyos formális kommunikációs helyzetekben (az iskolában, különböző intézményekben) a standard használata ajánlott, míg más informális beszédhelyzetekben (családon belül, baráti körben) a nem standard változat is helyénvaló, elfogadott, a nyelvjárási elemekhez hasonlóan.

Balázs Géza felhívja figyelmünket, hogy nem készültünk fel, és most még nincs stratégiánk az informatikai világ új, a kultúrára, nyelvre, viselkedésünkre gyakorolt hatásával szemben. Pedig az informatika új nyelvi világot, létmódot hoz létre. Az emberiség eleinte csak szóbeliségben élt, majd létrehozta az írásbeliséget, most pedig a technológiák által „manipulált” szóbeliséget és az élőbeszédre emlékeztető írásbeliséget (Balázs 2011).

Bódi Zoltán az internetes nyelvhasználatnál összefüggésben meggyőzően bizonyítja, hogy új nyelvstratégiára van szükség, a felhasználó fiatalokat meg kell tanítani mind az írott, mind az íratlan szabályok betartására (Bódi 2000). Példaszövegekkel szükséges illusztrálni az egyes szituációkban helyénvaló nyelvhasználatot. Ezen szövegek elemzése, értékelése igen lényeges.

Juhász Valéria véleménye szerint sokan a konvencionális írást próbálják az internetes kommunikációba beilleszteni, ami nem működik. Különbséget kell tenni az írott nyelv és az írás mint eszköz között. Ez utóbbi azt jelenti, hogy ezt nem lehet javítani, ez egy folyamat, eszköz a közlésre. Míg az írott nyelvből hiányzik az interaktivitás, azaz egyirányú közlési helyzet, amely a XXI. századi internetes világra használva már nem állja meg a helyét. Az sem helyes, ha a konvencionális helyesírást próbáljuk meg számon kérni a netezőktől, hiszen sok honlap, blog írója szándékosan követi a külső helyett a saját normarendszerét (Piskolti 2011). Az adott közegben a mindenkori kommunikációs szituációhoz alkalmazkodva alkotják meg szövegeiket, azzal a céllal, hogy az információcsere és -feldolgozás megvalósulhasson, realizálódjon. Elég, ha csak például azokra a kapcsolattartó szövegekre gondolunk, amelyeket ugyan írásban rögzítünk, mégis közelebb állnak az élőnyelvi megnyilatkozásokhoz.

Összegzés helyett egy futurisztikus kép

A „másodlagos szóbeliség” és a „netnyelv” közeledésének eredményeként születő új nyelv nem egyszerűen a szóbeliség és írásbeliség nyelvének keverékeként, hibridjeként hat az egyes médiumokra jellemző nyelvhasználati módokra, hanem egy új, az írott és beszélt nyelviségtől egyaránt eltérő, képies nyelvként fejlődik ki a mindennapi kommunikáció közegében. Ez a képiesség egyfajta globális követelményként hat az egyes közösséget jellemző nyelvhasználati módokra, nemzeti nyelvekre az egységesülő képies jelentéstani világ felé terelve a különböző nyelvi kultúrákat. A „másodlagos szóbeliség” mint a szöveg, beszéd, kép egyidejű, komplementer transzmisszióját feltételező multimediális kommunikációs üzenettovábbítási technológiák közegében kibontakozó „netnyelv” révén komoly nyelvtani, jelentéstani nyomokat hagy

a nyelvben (Szécsi 2015). A netnyelv sajátos kultúrája, „szubkultúrája”, más megközelítésben úgy mondjuk, antropológiája kezd kirajzolódni.

A sokcsatornás elektronikus kommunikáció közegében egy olyan nyelv születik, amely a háttérben rejlő nyelvhasználati konvergenciák révén alkalmassá válhat az egyre növekvő számú napi információ eredményes feldolgozására és hatékony cseréjére. A 21. századi ember e nyelv használatával eredményesen kapcsolódhat be a mind jobban felgyorsuló és globálissá váló információáramlásba, és világosabban fejezhet ki a mindennapjait meghatározó fogalmi összefüggéseket vagy éppen érzelmeket egy adott helyi közösség tagjai számára. Egy sajátos metaforikus nyelv van születőben, amelynek sokkal inkább az a rendeltetése, hogy „megmutassa”, képekbe foglalja a világot, semmint, hogy újabb kategóriák és fogalmak segítségével elemezze, felbontsa azt. Használatával a ma embere inkább „láttatni”, „érzékelteni”, nem pedig meghatározni, elemezni akarja a bonyolult fogalmi összefüggéseket (Szécsi 2015).

Ez a metaforikus nyelv nem véletlenszerű, nem motiválatlan, hanem az ember alapvető (szenzomotoros) tapasztalataiból adódik. A metaforikus nyelvi kifejezések áthatják életünk minden területét, és a metaforák nem csupán nyelvi szinten jelennek meg, annál jóval többek: gondolkodásunk részét képezik. Így a metaforikus jellegű netnyelv az emberi gondolkodást nagyon is tükröző nyelvi létmód.

Szakemberek szerint újra visszatérünk az ősi kommunikációs formákhoz, amikor az élőbeszéd, a jelenidejűség, a képiség (látvány), valamint a jelenlét határozta meg elsősorban a kommunikáció jellegét (Buda 2011).

Balázs Géza úgy vélekedik, hogy az informatika által elindított változások fől számolják a fizikai távolságot, azaz „belenyúlnak” a nyelvek területi (nyelvjárási, állami) tagolódásába, hatással lesznek a szociolektusokra, azon belül különösen a szaknyelvekre, etnikai nyelvváltozatokra. Mindennek következményeként bizonyos nyelvváltozatok visszaszorulnak, akár el is tűnhetnek, mások megerősödnek. Hipotézise az, hogy nélkülözhetetlenné válik a nemzetek (nyelvek) fölötti kommunikáció, amelynek egyetlen (vagy több) világnyelv lesz a képviselője.

Ezt a nyelvet, vagy annak további változatait fogják használni a tudományok, szakterületek képviselői. A médiakommunikáció átalakulásával, az új média [...], általában az új informatikai technológiák megjelenésével a nemzeti összekötő kommunikáció szerepe csökkenni fog (azon

belül az ún. irodalmi nyelv gyakorlatilag mára már elolvadt), amelynek következménye lehet az, hogy a köznyelv igényes, mintaadó, normatív szerepe is megszűnik. Igaz, ezzel párhuzamosan előre jelezhető egyfajta „szubkulturális”, sőt, nyelvjárási „reneszánsz”, mert az új technológiák a világkultúra mellett a helyi kisközösségi kultúrák, megnyilvánulások cselekvő terepe is egyben. Föltehető, hogy ezek fölé társadalmi-regiónális összekötő nyelvváltozatok rétegződnek (Balázs 2007).

S hogy miféle nyelvváltozatok lesznek ezek, az még a jövő titka, ám pont emiatt bizonyos nyelvstratégia kialakítása megkerülhetetlen, elmaradhatatlan. A nyelvész- és pedagógustársadalom közös erőfeszítésének eredményeképpen talán megfelelő stratégia születik majd.

Irodalom

- Andó Éva. 2010. E-nyelv – netbeszéd. Az elektronikus kommunikáció nyelvi jellemzői. *Tudományos Közlemények* 11 (23): 31–46.
- Balázs Géza. 2005. Az internetkorszak kommunikációja. In *Az internetkorszak kommunikációja: Tanulmányok*, szerk. Balázs Géza–Bódi Zoltán. 25–57. Budapest: Gondolat–INFONIA.
- Balázs Géza. 2007. Az informatika hatása a nyelvre. <http://szgyne.vmmi.org/balazs2007.htm> (2017. okt. 30.)
- Balázs Géza. 2011. Miért van szükség magyar nyelvstratégiára? *E-nyelv.hu*, 4. <http://epa.oszk.hu/02200/02263/00010/miert-van-szukseg-magyar-nyelvstrategiara-2.html> (2017. okt. 28.)
- Bódi Zoltán. 2000. Az informatika nyelvhasználatának hatásai és nyelvstratégiai háttere. http://www.c3.hu/___magaryelv/00-2/bodi.htm (2017. okt. 27.)
- Bódi Zoltán. 2004a. *A világháló nyelve: Internetezők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Bódi Zoltán. 2004b. Az írás és a beszéd viszonya az internetes interakcióban. *Magyar Nyelvőr* 128 (3): 286–294.
- Bódi Zoltán. 2004c. A szóbeliség kifejeződése az internetes kommunikációban. *Információs Társadalom* 4 (1): 26–38.
- Bódi Zoltán. 2010. Kommunikációs stratégiák az információs társadalomban. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* 5 (1): 65–73.
- Bódi Zoltán. 2015. Az internetes nyelvváltozatokról. *E-nyelv.hu*, 3. http://epa.oszk.hu/02200/02263/00025/EPA02263_e_nyelv_magazin_2015_3_02.htm (2017. okt. 25.)

- Buda Zsófia. 2011. Az internet hatása a nyelvhasználatra: Fiatalok fogalmazás- és kifejezőkészsége az internethasználattal összefüggésben. *Tudományos Közlemények* 12 (26): 89–105.
- Érsok Nikoletta Ágnes. 2004. Sömös, sumus, írj vissza. *Magyar Nyelvőr* 128 (3): 294–313.
- Érsok Nikoletta Ágnes. 2007. *Az internetes kommunikáció műfajai (különös tekintettel az interaktív magánéleti műfajokra)*. Doktori disszertáció. Budapest: ELTE BTK.
- Kis Ádám. 1997. A számítógép metakommunikációja. <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/nyelvtud/szmtgtps.hu> (2017. okt. 05.)
- Kiss Anita. 2012. *Kárpátaljai fiatalok internetes kommunikációjának sajátosságai „írott beszélt nyelvi” szövegek alapján (közösségi fórumokon)*. Szakdolgozat. Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.
- Krug, Steve. 2008. *Ne törd a fejem: Felhasználóbarát webdizájn*. Budapest: HVG Kiadó.
- Kruzslicz Tamás. 2013. A digitális kommunikáció hatása a középiskolások nyelvhasználatára. *Irodalomismeret* 16 (2): 197–211.
- Laczkó Mária. 2007. Napjaink tizenéveseinek beszéde szóhasználati jellemzők alapján. *Magyar Nyelvőr* 131 (2): 173–184.
- Lebduska, Lisa. 2014. Emoji, Emoji, What for Art Thou? <http://harlotofthearts.org/index.php/harlot/article/view/186/157> (2017. okt. 17.)
- Minya Károly. 2011. A helyesírási neologizmus. *Édes Anyanyelvünk*, 2. <http://anyanyelvapolo.hu/edes-anyanyelvunk-pdf/ea-2011-XXXIII-2.pdf> (2017. okt. 14.)
- Molnár György. 2014. Új kihívások a pedagógus életpálya modellben különös tekintettel a digitális írástudásra. In *Sokszínű pedagógiai kultúra: II. Neveléstudományi és szak módszertani konferencia*, szerk. Torgyik Judit. 365–373. Komárom: International Research Institute.
- Péntek János. 1998. *Teremtő nyelv*. Bukarest: Kriterion Könyvkiadó.
- Piskolti Barbara. 2011. Új fogalmak a Google-galaxisban. *E-nyelv.hu*, 2. <http://epa.oszk.hu/02200/02263/00008/uj-fogalmak-a-google-galaxisban.html> (2017. szept. 19.)
- Porkoláb Ádám. 2015. Az iskolában elsajátított írott nyelvi norma presztízse az internetes kommunikációban. *Iskolakultúra* 25 (11): 75–89.
- Salló Szilárd. 2011. A messenger arcai. A hangulatjelek szerepe az internetes kommunikációban. *Acta Siculica* (5): 709–724.
- Simon Viktória. 2014. Modern kódkeverés: az internetes nyelvhasználat hatásai fiatalok írásbeli fogalmazásaiban. *Anyanyelv-pedagógia*, 1. <http://www.anyanyelvpedagogia.hu/cikkek.php?id=497> (2017. szept. 14.)
- Squires, Lauren M. 2005. What’s the use of apostrophes? Gender difference and linguistic variation in instant messaging. Elhangzott: Internet Research 6.0: Generations, Oct. 6-9, Chicago. <http://www.american.edu/tesol/CMCSquiresFinal.pdf> (2017. okt. 15.)

- Szabó Tamás Péter. 2012. DIGILEKTUS. Hatásvadász nyelvészet. *Nyelv és Tudomány*, jan. 19. <http://www.nyest.hu/hirek/hatasvadasz-nyelveszet> (2017. szept. 27.)
- Szécsi Gábor. 2015. Nyelv, kommunikáció, közösség a hálózati társadalomban. *Gradus* 2 (1): 101–111.
- Szűts Zoltán. 2016. Az internet nyelve: Másodlagos írásbeliség, emoji és mémek. *Korunk* 27 (4): 55–60.
- Törteli Telek Márta. 2016. A digitális szövegek olvasási stratégiái. *Hungarológiai Közlemények* 17 (3): 115–124.
- Witmer, Diane F.–Katzman, Sandra Lee. 1997. On-line smiles: Does gender make a difference in the use of graphic accents? *Journal of Computer-Mediated Communication*, 4. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.1997.tb00192.x/full> (2017. okt. 10.)

NORMS AND FREEDOM IN THE NET LANGUAGE

This paper focuses on the issue of written language in internet communication. It examines how this new linguistic subculture influences the use of language, and through it, the development of language. The language of the Internet essentially follows the logic of „linguistic economy”, which results in the formation of a special written slang. The paper emphasizes the forms of communication one may encounter on the Internet. Reading the paper one can get an answer to the question of how „spontaneous” internet spelling is manifested. As a result of the deficiencies of the online written text, the absence of traditional meta-language and mimics, the emotional part of one’s discourse is expressed by smileys and emojis. One can witness more and more often that the texts of emails and chats try to depict the phonetic appearance of the spoken language. One witnesses the development of a new pictorial net language, which has its own meaning and grammatical features. A new kind of metaphorical language is being born. The literacy of our age is characterized by the disappearance of the usual image of the text, and ultimately the birth of a new, universal language. It is a question whether linguistic vitality, linguistic diversity, and creative language use can be applied in a creative manner in following the new language norms, or whether net language has a negative impact on language development and causes a loss of values.

Keywords: net language, language norm, freedom, creativity, linguistic economy, metaphorical language, universal language

NORME I SLOBODE U JEZIKU INTERNETA

Rad se fokusira na pitanja kakav prestiž poseduju norme pisanog jezika u internet komunikaciji, kako ova jezička subkultura utiče na jezičku praksu, na razvoj i formiranje jezika. Jezik interneta uglavnom karakteriše „ekonomičnost“, što rezultira formiranjem svojevrsnog pisanog slenga. Autori prikazuju kojim se sve formama slenga srećemo tokom

komunikacije na internetu. Dobijamo odgovor i na pitanje kako se „osobnost“ pravopisa odražava na internetu. Zbog paralingvističkog nedostatka pisanog teksta (nedostatka mimike), metajezik osećanja iskazuje se pomoću emotikona. Sve smo više svedoci da se po izgledu i načinu pisanja, kako elektronskih pisama tako i četova, nastoji oponašati govorni jezik. Vidljiv je preobražaj net-jezika u slike koje imaju svoje semantičke i jezičke karakteristike. Rađa se osoben metaforički jezik. Savremenu pismenost odlikuje nestajanje do sada poznate pisane slike i na kraju krajeva, rađanje novog, univerzalnog jezika. Pitanje je samo da li se nove jezičke norme mogu koristiti i za kreativno pisanje, da li nove mogućnosti digitalne komunikacije doprinose vitalnosti jezika i njegovoj šarolikosti na području kreativnog pisanja, ili jezik interneta negativno utiče na razvoj jezika.

Gljučne reči: net-jezik, sloboda, kreativnost, „jezička ekonomičnost“, metaforički jezik, univerzalni jezik

A kézirat leadásának ideje: 2018. márc. 10.

Közlésre elfogadva: 2018. jún. 20.